

DOI 10.34132/mspc2025.02.13.41

Світлана Верба
Віталій Андрєєв

ДОТРИМАННЯ ПРАВИЛ ЕТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ В ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ

У дослідженні визначені особливості дії етичних норм у поведінці та професійній діяльності державних службовців. Порушення етичних норм може стати підставою притягнення державних службовців до дисциплінарної відповідальності, що зумовлено його особливим статусом. З питанням дотримання етичних норм тісно пов'язане питання протидії мобінгу у сфері службових відносин.

Ключові слова: етичні норми, етична поведінка, дисциплінарна відповідальність, мобінг.

У Законі України «Про державну службу» наявне визначення державної служби – «це публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави, зокрема щодо:

- 1) аналізу державної політики на загальнодержавному, галузевому і регіональному рівнях та підготовки пропозицій стосовно її формування, у тому числі розроблення та проведення експертизи проектів програм, концепцій, стратегій, проектів законів та інших нормативно-правових актів, проектів міжнародних договорів;
- 2) забезпечення реалізації державної політики, виконання загальнодержавних, галузевих і регіональних програм, виконання законів та інших нормативно-правових актів;
- 3) забезпечення надання доступних і якісних адміністративних послуг;
- 4) здійснення державного нагляду та контролю за дотриманням законодавства;
- 5) управління державними фінансовими ресурсами, майном та контролю за їх використанням;
- 6) управління персоналом державних органів;
- 7) реалізації інших повноважень державного органу, визначених законодавством» [1].

Закон України «Про державну службу» побіжно стосується етики державного службовця. Відповідно до статті 8, дотримання принципів державної служби та правил етичної поведінки є серед основних обов'язків державного службовця. Оцінювання результатів службової діяльності здійснюється, зокрема, на підставі дотримання державним службовцем правил етичної поведінки та вимог законодавства у сфері запобігання корупції (стаття 44). Ст. 47 передбачено, що «загальні правила етичної поведінки в державному органі визначаються правилами внутрішнього службового розпорядку державного органу» [1].

За порушення правил етичної поведінки державний службовець притягається до дисциплінарної відповідальності. Тобто дисциплінарними проступками є:

- порушення Присяги державного службовця;
- порушення правил етичної поведінки державних службовців.

Присяга приписує державному службовцю вірно служити Українському народові, дотримуватися Конституції та законів України, втілювати їх у життя, поважати та охороняти права, свободи і законні інтереси людини і громадянина, честь держави, з гідністю нести звання державного службовця та сумлінно виконувати обов'язки [1].

Також є окремі спеціальні етичні кодекси, наприклад, Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів, затверджений Всеукраїнською конференцією прокурорів 27.04.2017, і Кодекс суддівської етики, затверджений рішенням XI з'їзду суддів України від 22.02.2013 [2; 3].

Водночас існують Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування від 05.08.2016 р. в редакції від 11.04.2023 р. Відповідно до цих правил державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування під час виконання своїх посадових обов'язків зобов'язані «неухильно дотримуватись загальноновизначених етичних норм поведінки, бути доброзичливими та ввічливими, дотримуватись високої культури спілкування, з повагою ставитись до прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, об'єднань громадян, інших юридичних осіб. Державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування своєю поведінкою мають зміцнювати авторитет державної служби і служби в органах

місцевого самоврядування, а також позитивну репутацію державних органів та органів місцевого самоврядування» [4].

Державні службовці під час виконання своїх посадових обов'язків «повинні проявляти стриманість у разі критики чи образ з боку громадян, зауважувати щодо неприйнятності такої поведінки і необхідності дотримання норм ввічливого спілкування» [4].

Державні службовці, у тому числі в поза робочий час, «повинні утримуватися від поширення інформації, зокрема розміщення коментарів на веб-сайтах і у соціальних мережах, що можуть завдати шкоди репутації державних органів та органів місцевого самоврядування» [4].

Державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування зобов'язані у своїй поведінці не допускати:

- використання нецензурної лексики, підвищеної інтонації;
- принизливих коментарів щодо зовнішнього вигляду, одягу, віку, статі, сімейного стану або віросповідання особи;
- поширення чуток, обговорення особистого або сімейного життя колег, членів їх сімей та інших близьких осіб;
- впливу приватних, сімейних, суспільних або інших стосунків чи інтересів на його (її) поведінку та прийняття рішень під час виконання своїх посадових обов'язків;
- прояву будь-якої з форм дискримінації за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, а також за мовними або іншими ознаками;
- дій сексуального характеру, виражених словесно (погрози, залякування, непристойні зауваження) або фізично (доторкання, поплескування), що принижують чи ображають осіб, які перебувають у відносинах трудового, службового, матеріального чи іншого підпорядкування [4].

Державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування повинні протидіяти мобінгу (цькуванню), вживати заходи, спрямовані на запобігання та припинення мобінгу (цькування), а також заходи щодо відновлення порушених внаслідок мобінгу (цькування) прав [2].

На основі аналізу нормативних актів можна зробити висновок, що етичні норми публічного службовця в Україні розглядаються в декількох значеннях.

По-перше, це обов'язкові для виконання публічними службовцями принципи їхньої роботи, часто регламентовані спеціальними законами, щодо запобігання корупції та конфлікту інтересів, конфіденційності інформації, забезпечення рівності, використання державної мови, окреслення межі повноважень тощо. Головне в цьому підході – законність, виконання норм.

По-друге, це організаційна культура публічної служби, регламентація бажаної поведінки (шанування традицій, невикористання нецензурної лексики, непоширення чуток, одяг, веб-етикет та інші «загальноновизнані етичні норми поведінки»). Це питання, зазвичай, є не чітко врегульованими: адже складно визначити, що належить до традицій, чи певні слова відносяться до нецензурних, а елементи одягу та аксесуари – до загальноприйнятих вимог пристойності, як відрізнити чутки від інформації і таке інше.

References

1. Zakon Ukrainy Pro derzhavnu sluzhbu vid 10.12.2015 No. 889-VIII [Law of Ukraine On Civil Service dated 10.12.2015 No. 889-VIII]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/889-19> [in Ukrainian].
2. Kodeks profesiinoi etyky ta povedinky prokuroriv, zatverdzhnyi Vseukrainskoiu konferentsiiei prokuroriv 27.04.2017 [Code of Professional Ethics and Conduct of Prosecutors, approved by the All-Ukrainian Conference of Prosecutors on 27.04.2017]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001900-17#Text> [in Ukrainian].
3. Kodeks suddivskoi etyky, zatverdzhnyi rishenniamy XI Konferentsii suddiv Ukrainy vid 22.02.2013 [Code of Judicial Ethics, approved by the decisions of the XI Conference of Judges of Ukraine dated 22.02.2013]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#Tekst> [in Ukrainian].
4. Nakaz Natsionalnoho ahentstva Ukrainy z pytan derzhavnykh sluzhzb Zahalni pravyla yetychnoi povedinky derzhavnykh sluzhzb ta posadovykh osib mistsevoho samovriadyvannia vid 08.05.2016 r. No. 158 [Order of the National Agency of Ukraine for Public Services General rules of ethical conduct of public services and local government officials dated 08.05.2016 No. 158]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#Tekst> [in Ukrainian].

**COMPLIANCE WITH THE RULES OF ETHICAL CONDUCT IN THE ACTIVITIES OF PUBLIC SERVANTS
IN UKRAINE**

The study identifies the peculiarities of ethical norms in the behavior and professional activities of civil servants. Violation of ethical norms may be grounds for bringing civil servants to disciplinary responsibility, which is due to their special status. The issue of compliance with ethical norms is closely related to the issue of counteracting mobbing in the sphere of official relations.

Keywords: *ethical standards, ethical behavior, disciplinary responsibility, mobbing.*

Відомості про авторів / Information about the authors

Світлана Верба, старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування, Юридичного факультету, Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: mag_idu@ukr.net, orcid: <https://orcid.org/0000-0002-6156-1384>.

Svitlana Verba, Senior Lecturer, Department of Public Management and Administration, Faculty of Law, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: mag_idu@ukr.net, orcid: <https://orcid.org/0000-0002-6156-1384>.

Віталій Андрєєв, магістр кафедри публічного управління та адміністрування, Юридичного факультету, Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: andreevvetal@gmail.com.

Vitalii Andrieiev, Master's student of the Department of Public Management and Administration, Faculty of Law, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: andreevvetal@gmail.com.